

УДК 331.5+ 001.895(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-6.22>

Згалат-Лозинська Л.О.

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У статті дано аналіз стану ринку праці та визначено напрями його державного регулювання в умовах інноваційного розвитку економіки. Проведено оцінку динамічних змін зайнятості населення за видами економічної діяльності впродовж 2015–2019 рр., охарактеризовано проблеми та виявлено особливості вітчизняного ринку праці та проаналізовано зміни кількості дослідників у 2015–2019 рр., проведено оцінку їх вікової структури. Встановлено негативну динаміку втрати інноваційного потенціалу та зниження наукоємності ВВП України в 2010–2019 рр. Визначено причини неефективного використання інтелектуального потенціалу населення. Проаналізовано динаміку оплати праці, її частки в ВВП, фактичного прожиткового мінімуму. Запропоновано комплекс заходів державної політики у сфері регулювання ринку праці, що повинні бути першочергово реалізовані для забезпечення інноваційного розвитку економіки.

Ключові слова: ринок праці, трансформація структури зайнятості, державне регулювання, попит на робочу силу, інтелектуальна, інноваційна праця, інноваційний розвиток.

FEATURES OF STATE LABOR MARKET REGULATION UNDER CONDITIONS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY

Zgalat-Lozynska Liubov

Kiev National University of Construction and Architecture

In the article the analyzes of the labor market was development and determined the direction of its state regulation under conditions of the innovative economy. An assessment of the dynamic changes in employment by type of economic activity during 2015–2019 has been carried out; the evident problems and identified features of the domestic labor market were characterized. A comparison of the relative weight of employed in agriculture, industry, services in Ukraine and the EU was discussed in the point of view of a low level of industrialization of Ukraine's economy. The qualitative structure of the service sector is characterized. Changes in the number of employees involved in research and development in 2015–2019 was analyzed, their age structure is assessed, and the reasons for the reduction in the number of researchers are identified. The negative dynamics of innovation potential loss and reduction of science intensity of GDP of Ukraine in 2010–2019 is established. The reasons of inefficient use of intellectual potential of the population are defined. The dynamics of wages, its share of GDP, the actual subsistence level are analyzed. The indicators of innovative activity of industrial enterprises in 2010–2019 are analyzed, the differentiation of innovative activity of enterprises depending on the sphere of economic activity, territorial location, size is established. It is established that small enterprises need the greatest support for the implementation of innovative activities. Some state policy measures in the field of labor market regulation is proposed. It should become drivers of positive changes to ensure innovative economic development. The spheres of economic activity that require direct state financing and lending in order to grow GDP as fast as possible have been identified. It is considered expedient to form tax and investment conditions for the development of innovative enterprises, to restore the functioning of free economic zones. Among the ways to legalize informal employment, it is proposed to introduce three-level health and pension insurance for employees by employers as soon as possible, which will reduce the burden on the state budget and direct funds to the needs of innovative development.

Keywords: labor market, transformation of the employment structure, state regulation, labor demand, intellectual, innovative labor, innovative development.

Постановка проблеми. Наразі економіка нашої держави опинилась у пастці спадної продуктивності: скорочення зайнятості практично за усіма видами економічної діяльності внаслідок економічної кризи та протиепідемічних заходів, низький рівень доходів переважної частини населення, обмеженість можливостей держави у реалізації соціальних гарантій через дефіцит державного бюджету, призводять до скорочення обсягів суспільного споживання, що, відповідно, викликає дзеркальне скорочення обсягів виробництва товарів та послуг, і, адекватно, зайнятості. Розірвати

цикл негативної динаміки є вкрай необхідно, і терміново, адже не вирішення проблем державного регулювання ринку праці формуватиме подальші завади економічному зростанню та може привести до кризи соціальних гарантій, та руйнуванню підвалини української державності як такої.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідження проблем державного регулювання ринку праці значний внесок зробили такі вітчизняні вчені як В.П. Антонюк, Л.І. Безтелесна, М.І. Долішній, В.В. Дружиніна, А.М. Колот [2], Е.М. Лібанова,

Ю.М. Маршавін, І.Л. Петрова [4], Н.В. Ушенко, Л.В. Шаульська та інші. В арсеналі важелів державного регулювання В.П. Антонюк, Г.А. Дмитренко особливу увагу зосереджують на питанні використання компетентнісного підходу до формування робочої сили через приведення у відповідність освітніх та професійних стандартів. Ю.М. Маршавін, Л.І. Безтелесна визначну роль в питанні врегулювання ринку праці відводять Державній службі зайнятості та забезпеченню державних соціальних гарантій для молоді, інвалідів, осіб передпенсійного віку. Д.П. Богиня, О.В. Бондар, В.М. Лич [1], Е.М. Лібанова, Н.В. Ушенко акцентують увагу на регулюванні ринку праці шляхом трансформації структури економіки, розширення сфери прикладання праці та реформування державної економічної стратегії. О.А. Дороніна, Г.В. Ярошенко в своїх дослідженнях головну проблему ринку праці бачать в питаннях порушення відтворювальної та стимулюючої функцій оплати праці. А.М. Колот [2], О.А. Грішнова [3], І.Л. Петрова [4] визначну роль відводять питанням формування інноваційної зайнятості та інноваційного розвитку економіки. Попри ґрунтовність вищезазначених досліджень, необхідно констатувати, що нині проблема державного регулювання ринку праці є прерогативою Міністерства соціальної політики та іншого виконавчого органу – Державної служби зайнятості. В той же час недостатня ефективність заходів активної державної політики на ринку праці у напрямку заохочення суб'єктів господарювання створювати нові робочі місця, стимулювання зростання кількості зайнятих переважно в галузях високотехнологічних, інноваційних, викликає необхідність більш широкого спектру важелів державного регулювання.

Формулювання цілей статті. Вирішення проблеми регулювання ринку праці необхідно, на нашу думку, вирішувати комплексно, створюючи нормативно-правові та економічні умови для підвищення рівня зайнятості економічно активного населення, в першу чергу у сферах економічної діяльності з високою доданою вартістю.

Метою статті є оцінка стану ринку праці та визначення напрямів його державного регулювання в умовах інноваційного розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу. Для оцінки стану тенденцій зміни ринку праці як індикатору інноваційного розвитку охарактеризуємо динамічні зміни зайнятості населення за останні роки. Чисельність зайнятих у 2019 р. становила 16578,3 тис., що на 0,8% більше кількості зайнятих у 2015 р. У 2015–2017 рр. динаміка зайнятості була негативною, скорочення склало 286,8 тис. осіб, або на 1,7%. В 2017–2019 р. намітилася тенденція стабілізації та незначного зростання зайнятості – у ці роки чисельність зайнятого населення зростала на 1,3% щорічно. Рівень зайнятості осіб у віці 15–70 років впродовж цих років складав 56,7–58,2%. Динаміка зайнятості населення за видами економічної діяльності засвідчила, впродовж 2015–2019 рр. спостерігається зростання зайнятості населення в сільському лісовому та рибному господарстві – на 4,9%, в будівництві – на 8,3%, в сфері тимчасового розміщення та харчування – на 9,6%, торгівлі та ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – на 8,3%, в сфері інформаційної діяльності та телекомунікацій – на 6%. (табл. 1) [5, с. 52].

У 2019 р. в сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, в професійній, науковій та технічній діяльності зайнятість пере-

Таблиця 1

Динаміка зайнятості населення за видами економічної діяльності за період 2015–2019 рр., тис. осіб

Показники	Роки					2019/ 2015, %
	2015	2016	2017	2018	2019	
Усього	16443,2	16276,9	16156,4	16360,9	16578,3	100,8
Сільське, лісове та рибне господарство	2870,6	2866,5	2860,7	2937,6	3010,4	104,9
Промисловість	2573,9	2494,8	2440,6	2426,0	2461,5	95,6
у тому числі Переробна промисловість	1839,3	1791,7	1774,9	1786,3	1833,3	99,7
Будівництво	642,1	644,5	644,3	665,3	699,0	108,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	3510,7	3516,2	3525,8	3654,7	3801,3	108,3
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	998,0	997,2	991,6	995,1	999,0	100,1
Тимчасове розміщення й організація харчування	277,3	276,7	276,3	283,0	304,0	109,6
Інформація та телекомунікація	272,9	275,2	274,1	280,3	289,2	106,0
Фінансова та страхова діяльність	243,6	225,6	215,9	214,0	211,6	86,9
Операції з нерухомим майном	268,3	255,5	252,3	259,4	259,7	96,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	422,9	428,1	415,8	437,9	421,6	99,7
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	298,6	304,3	297,9	304,3	317,9	106,5
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	974,5	973,1	979,7	939,3	870,5	89,3
Освіта	1496,5	1441,4	1423,4	1416,5	1388,7	92,8
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1040,7	1030,4	1013,6	995,4	974,2	93,6
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	207,9	201,6	199,8	196,9	197,6	95,0
Інші види економічної діяльності	344,7	345,8	344,6	355,2	372,1	107,9

Джерело: складено автором за даними [5, с. 52]

бувала на рівні 2015р. В усіх інших видах економічної діяльності мало місце скорочення зайнятості на 4,6 – 13,1%.

Зростання зайнятості в сільському господарстві в період 2017–2019 рр. було обумовлене значним інвестуванням коштів у створення великих агрохолдингів, що в результаті підписання Угоди про асоціацію з ЄС активно почали освоювати європейський ринок, сертифікувавши свою продукцію стандартами ЄС. В секторі продажів автомобілів зростання відбувалося на фоні активізації ввезення в Україну автомобілів на іноземній реєстрації, які часто без належної процедури розмитнення потрапляли на територію нашої держави. Останнє позитивно відобразилося на зростанні працівників транспорту у 2018–2019 рр.

Збільшення чисельності зайнятих в сфері інформації та телекомунікацій на 6,5% обумовлено активною державною політикою Уряду в напрямку диджиталізації окремих галузей та економіки в цілому. Створене в 2019 р. Міністерство цифрової трансформації анонсує розвиток цієї сфери економічної діяльності в першу чергу на основі впровадження інформаційних цифрових технологій, розгортання в Україні 4G, а в подальшому – 5G мереж. Цьому сприяла також зміна порядку сплати ліцензій операторами мобільного зв'язку за користування радіочастотами діапазону 800–900 МГц, що дозволило їм інвестувати мільйони гривень у розвиток своєї мереж мобільного зв'язку та, відповідно, залучити більше працівників. Розвиток в подальшому цифрових технологій, їх широке проникнення не лише у комерційний та банківський сектор, а також при реалізації численних функцій, зокрема обліково-звітних, контрольних, в рамках інтегрованих Інтранет-мереж, при управлінні виробничими процесами тощо буде в майбутньому сприяти зростанню зайнятості в цій сфері.

Структура зайнятості характеризується консервативною структурою [4, с. 168], переважає зайнятість в сфері оптової та роздрібною торгівлі – її частка у 2019 р. складала 22,9%, що на 1,6 відсоткових пункти більше за 2015 р.; частка зайнятих в сільському, лісовому та рибному господарстві також зросла на 0,7 відсоткових пункти та становила у 2019 р. 18,2%. В цей період частка зайнятих у промисловості була нижчою і становила 14,9% у 2019 р., порівняно з 15,7% у 2015р. (скорочення становило 0,8 в.п.). Для порівняння в ЄС-28 (за даними Eurostat) частка занятості в сільському гос-

подарстві була на рівні 5%, в промисловості – 22,0%, в сфері послуг – 73,0%. Зрозуміло, що з такими низькими темпами індустріалізації не можна говорити про раціональну структуру зайнятості, що забезпечує високий рівень ВВП. Якісна структура сфери послуг також характеризується низьким рівнем інноваційної спрямованості: сукупна частка працівників в професійній, науковій та технічній діяльності, сфері інформації та телекомунікацій, в освіті становила у 2019 р. 12,7%. Таким чином, сфера послуг є нерозвиненою, частка зайнятих у сфері фінансових послуг є не значна – 1,3% (порівняно з 2015 р. 1,5%), що віддзеркалює стан розвитку фінансового та страхового ринків. Структура зайнятості характеризується превалюванням видів діяльності, що відповідають застарілим технологічним укладам, низько технологічним та середньо технологічним видам діяльності.

Про недостатню спрямованість на інноваційний розвиток свідчить від'ємна динаміка змін зайнятості в сфері професійної, наукової та технічної діяльності. Відзначимо також, що за період 2015–2019 рр. кількість зайнятих була нестабільною та коливалися в межах 1,2–5,3%. Зміни зайнятості в цій сфері в першу чергу були пов'язані зі змінами пенсійного законодавства та відміною спеціальних пенсій науковим працівниками, підвищенням вимог до кваліфікації науково-педагогічних працівників внаслідок змін ліцензійних умов провадження освітньої та наукової діяльності.

За період 2015–2019 рр. спостерігалось негативна тенденція щодо скорочення кількості працівників задіяних у виконання наукових досліджень і розробок (табл. 2). За 2015–2019 рр. кількість таких працівників скоротилась на 35,3%, відповідно дослідників на 43,4%, техніків – 33,2%. При цьому допоміжний персонал скоротився лише на 1,9% [6, с. 9], що свідчить про нераціональну кадрову політику та зарегульованість питання формування штату наукових установ.

Також мало місце скорочення наукових кадрів, в т.ч. докторів наук на 32,0%, докторів філософії – 48,2%, що зрозуміло, шкодить впровадженню інновацій у виробництво. Скорочення частки в цій сфері пов'язано з невідповідними умовами праці, низькими окладами, що призводить до плинності молоді, та, відповідно, зростання середнього віку працівників. У 2019 р. в структурі дослідників, як і в минулі роки, найбільш чисельною була вікова група від 30 до 39 років – 23,1%, та майже таку ж частину становили дослідники віком

Таблиця 2

Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень та розробок, за категоріями персоналу, осіб

	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019/2015, %
Усього	122504	97912	94274	88128	79262	64,7
дослідники	90249	63694	59392	57630	51121	56,6
у т. ч. мають науковий ступінь: доктора наук	9571	7091	6942	7043	6509	68,0
доктора філософії (кандидата наук)	32849	20208	19219	18806	16804	51,2
техніки	11178	10000	9144	8553	7470	66,8
допоміжний персонал	21077	24218	25738	21945	20671	98,1

Дані за 2015 р. включають постійних та тимчасових працівників (в т.ч. сумісників й осіб, що оформлені за договорами цивільно-правового характеру), починаючи з 2016 р. – без урахування науково-педагогічних працівників, які не виконували наукові дослідження і розробки

Джерело: складено за даними [6, с. 9]

65 років і старше (рис. 1). Частка працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень та розробок, у загальній кількості зайнятого населення складала у 2019 р. лише 0,48%, з них дослідників – 0,31%. Для порівняння, у Данії ця частка становила відповідно 3,07 і 2,09%, у Туреччині – 0,76 і 0,65%, Болгарії – 0,77 і 0,54% [6, с. 10–11].

Виділення бюджетних коштів відбувається з запізненням, часто з обмеженими напрямками витрат цих коштів (на заробітну плату чи матеріали, комплектуючі частини вартістю до 50 тис. грн.), що не дозволяє оновити застаріле обладнання, в результаті має місце низька ефективність наукових розробок, непрозорість використання коштів, відтік висококваліфікованих спеціалістів в інші країни та сфери діяльності внаслідок незатребуваності їх кваліфікації. Внаслідок цього наукоємність ВВП (витрати на дослідження і розробки в цілому за усіма джерелами) у 2019 р. становила 0,43 відсотків ВВП, що на 0,32 в.п. менше, ніж у 2010 р. (рис. 2).

Частка витрат на виконання досліджень та розробок за рахунок коштів державного бюджету скоротилась практично вдвічі, що демонструє негативні тенденції

скорочення підтримки державною виконання досліджень та розробок. Для порівняння – у 2018 р. частка обсягу витрат на дослідження та розробки у ВВП країн ЄС-28 у середньому становила 2,12% [7, с. 30], що практично в 5 разів більше, ніж аналогічний показник в Україні.

Особливістю українського ринку праці є наявність високоінтелектуального потенціалу населення, що на жаль не може бути ефективно використаним через брак високотехнологічних, високопродуктивних робочих місць. Відзначимо також, що кризові явища в економіці позначилися на скороченні попиту на робочу силу та зростанні безробіття. В результаті збалансування ринку праці відбувається пристосування параметрів пропозиції робочої сили до попиту на неї, що в умовах високого рівня безробіття формує завищені вимоги до рівня кваліфікації працівників. Водночас оплата праці часто не є пропорційна кваліфікації, а залежить переважно від сфери економічної діяльності, величини підприємства, а також його країни реєстрації.

За останні 10 років мало місце зниження частки оплати праці у ВВП з 48% в 2010 р. до 39,2% в 2017 р., що свідчить про зниження вартості робочої

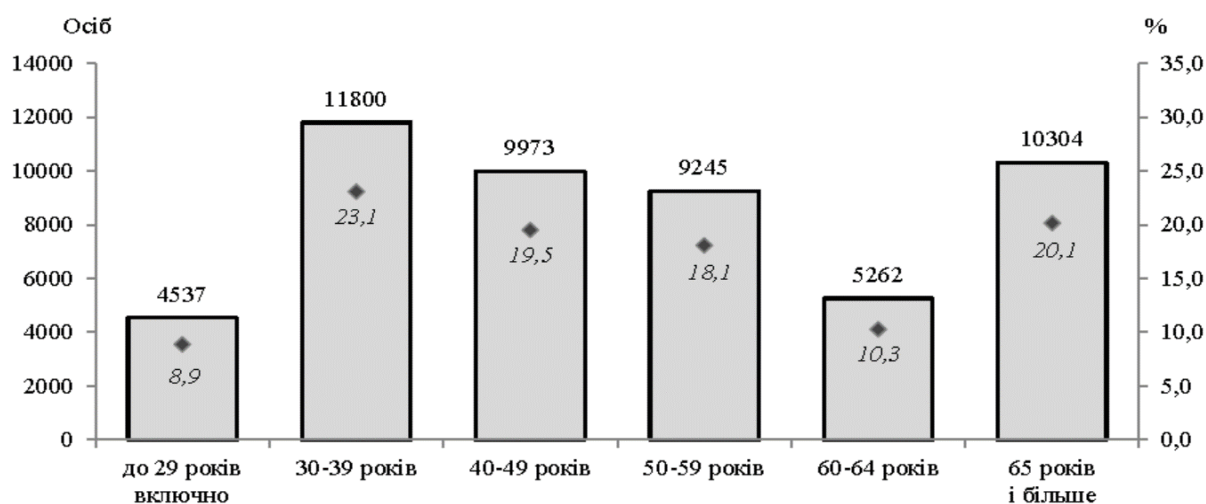

Рис. 1. Вікова структура українських дослідників у 2019 р.

Джерело: [6, с. 10]

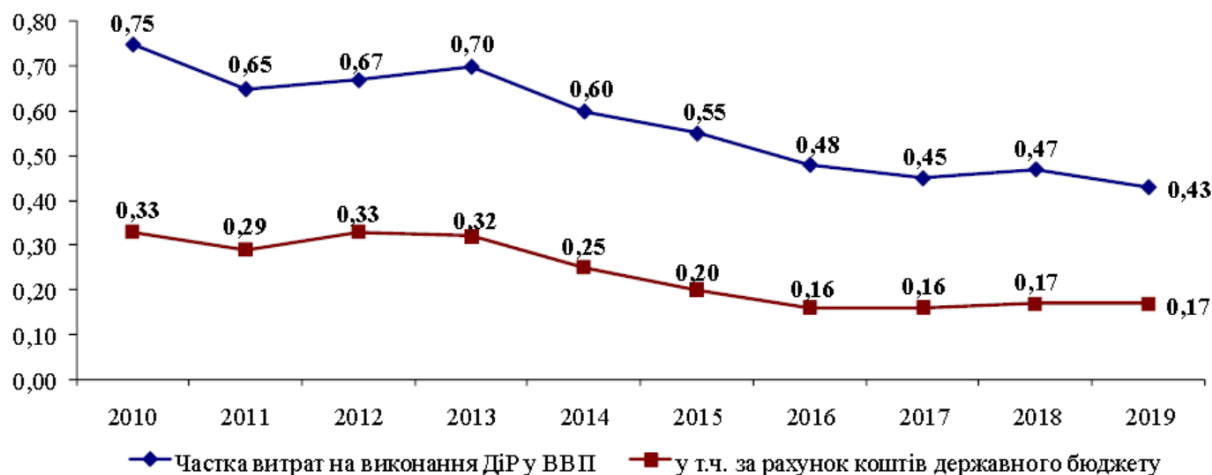

Рис. 2. Наукоємність ВВП України у 2010–2019 рр., % [6, с. 11]

сили. У 2018 р. спостерігається підвищення частини оплати праці у ВВП до 41,5%, однак є нижчою за показник 2010 р. на 7,5 в.п. [5, с. 194] Також спостерігалось розширення населення за рівнем доходів більше ніж у 3 рази. Значна частина населення (більше 30%), доходи яких менше фактично встановленого прожиткового мінімуму (станом на 12.2018 р. – 4349 грн. для працездатних осіб з урахуванням суми обов'язкових платежів; 4814 грн. станом на 12.2019 р.) [8]. Це призводить до поширення вторинної зайнятості, зниження продуктивності та якості праці на основному місці роботи. Підвищення заробітної плати переважно відбувалося за рахунок перерозподілу фонду оплати праці між наявними працівниками та супроводжувалось інтенсифікацією праці. В результаті відбувається наростання невідповідності між кваліфікацією кадрів та оплатою їх праці, що обумовлює, з одного боку, зростання плинності кадрів та погіршення якості роботи, з іншого. В результаті відбувається недооцінювання кваліфікованої праці, що проглядається на всіх рівнях управління – від інженерно-технічних працівників, викладачів, науковців і до рівня керівників держави. Вочевидь головним призначенням держави в даній ситуації має стати активізація політики формування високотехнологічних робочих місць, де висока кваліфікація працівників буде затребуваною і людський капітал зможе приносити високу додану вартість. Наразі попит на інтелектуальну, інноваційну працю обмежений, зайнятість в промисловості скорочується, а інтелектуальна творча складна праця недооцінена.

Виявлення попиту на інтелектуальну інноваційну працю визначається станом інноваційної активності підприємств, частка яких впродовж усіх років існування української держави була перманентно низькою, причому більш ніж 70% українських промислових підприємств взагалі не вели такої діяльності. У 2015–2019 рр.

питома вага підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, у загальній кількості промислових підприємств скоротилась і становила у 2019 р. 15,8%, порівняно з 17,3% у 2015 р., що в цілому є досить мало для формування сукупного попиту на інноваційну працю. Кількість інноваційно активних промислових підприємств за період 2010–2019 рр. скоротилась вдвічі, а кількість упровадженої інноваційної продукції (товарів, послуг) промисловими підприємствами – на 10,8%, її частка у загальному обсязі реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) знизилась втричі, що свідчить про відсутність дієвої державної політики щодо стимулювання інноваційного розвитку (рис.3). Щоправда кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів промисловими підприємствами за 2015–2019 рр. зросла майже в 2 рази [9, с. 71–72].

У 2019 р. найвища частка інноваційних підприємств була в Тернопільській області – 29,9% промислових підприємств, Харківській – 27,1%, Кіровоградській – 19,4%, Запорізькій – 19,3%, Черкаській – 18,6%, Івано-Франківській обл. – 16,9%, м. Києві – 16,3% [9, с. 73–74]. В подальшому можна розглядати ці регіони як перспективні для створення інноваційних парків, технополісів, венчурних фірм тощо. В числі лідерів за рівнем інноваційної активності за даними статистичного спостереження 2016–2018 рр. виявились підприємства в сфері виробництва фармацевтичних препаратів – 47,6% підприємств відносять себе до інноваційних; фінансової та страхової діяльності – 38,3%; в сфері наукових досліджень та розробок – 37,4% інформації та телекомунікацій – 31,5%, у виробництві комп'ютерів, електронної та оптичної продукції – 34,4%, рекламної діяльності і дослідження кон'юнктури ринку – 31,8% [9, с. 71–72]. Серед підприємств вищу інноваційну активність виявили великі

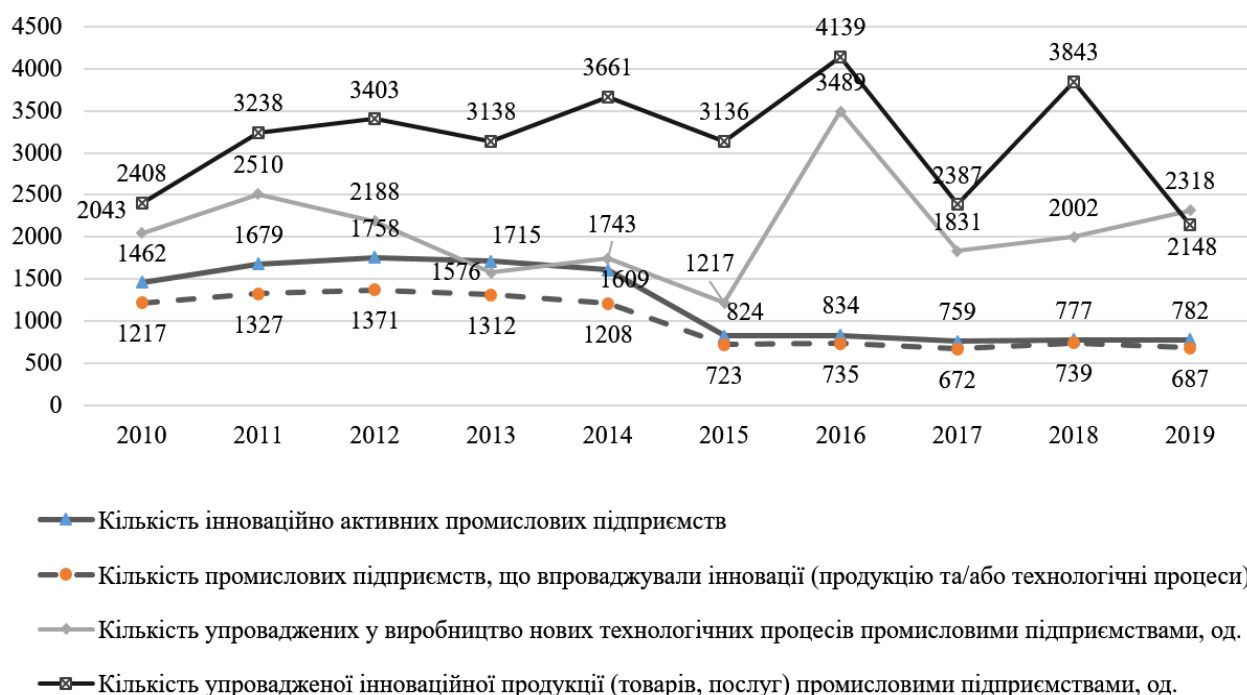

Рис. 3. Динаміка показників інноваційної діяльності промислових підприємств

Джерело: побудовано автором на основі [9, с. 71–72; 10, с. 85]

підприємства з кількістю працівників 250 та більше осіб, серед яких частка інноваційних становила 51%; з чисельністю працівників 50–249 осіб – ця частка складала 35%, на малих підприємствах до 50 працівників – 24,1%. Це пов'язане з більшими фінансовими можливостями великих підприємств, що простіше можуть виділяти частину свого бюджету на розвиток та інноваційну діяльність. Таким чином, найбільшої підтримки для реалізації інноваційної діяльності потребують малі підприємства, підтримці та розвитку яких за кордоном приділяється значна увага та протекція.

Державна політика у сфері регулювання ринку праці в умовах інноваційного розвитку економіки повинна передбачати в першу чергу заходи, спрямовані на формування попиту роботодавців на інтелектуальну, творчу, складну інноваційну працю, зокрема:

- запровадження сприятливого податкового та інвестиційного режиму для підприємств, в першу чергу інноваційних, які створюють нові робочі місця у сферах діяльності з високою доданою вартістю;

- реалізація інноваційних, венчурних проектів, якими передбачається створення нових робочих місць на територіях спеціальних (вільних) економічних зон та територіях зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності;

- надання державної підтримки районам, в яких склалася критична ситуація на ринку праці, шляхом запровадження особливих режимів інвестування, оподаткування та кредитування, приватизації, а також розроблення і впровадження механізму залучення міжнародної технічної допомоги, коштів іноземних кредитних ліній;

- запровадження трирівневого медичного та пенсійного страхування працівників роботодавцями, що забезпечить прозорість та зацікавленість працівників у повній сплаті коштів у страхові фонди, ведення більш суворого та широкого податкового контролю за відповідністю доходів та витрат громадян, що, відповідно, сприятиме легалізації неформальної зайнятості;

- продовження співпраці в рамках програм співробітництва з ЄС щодо фінансування пріоритетних наукових досліджень та розробок, їх трансферу та комерціалізації, продовження формування інноваційної інфраструктури та інституцій захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності;

- реалізація політики ефективної підтримки самостійно зайнятого населення, малого та середнього підприємництва за рахунок сприятливої грошово-кредитної політики, що забезпечує низькі ставки відсотків за кредитами та стабільність національної грошової одиниці;

- здійснення реконструкції державних підприємств із залученням інвестицій для їх технологічного оновлення, модернізації застарілих та створення нових

високопродуктивних робочих місць, а також із забезпеченням ефективного функціонування підприємств у післяприватизаційний період;

- визначення галузевих пріоритетів для прямого державного фінансування та кредитування в першу чергу тих сфер економічної діяльності, які здатні забезпечити максимально швидке збільшення обсягів валового внутрішнього продукту (це галузі, в яких накопичено великий експортний потенціал – літако- та суднобудування, фармацевтична промисловість, інформації та телекомунікації, виробництві комп'ютерів, електронної та оптичної техніки, а також галузі з швидким оборотом капіталу – легка, харчова, мікробіологічна промисловість, торгівля, деякі галузі сільського господарства), визначають рівень економічної безпеки України (електроенергетика і аграрно-промисловий комплекс), створюють матеріально-технічну базу виробництва (машинобудування, насамперед енергетичне, електротехнічне, сільськогосподарське, електроніка, приладобудування, будівництво та промисловість будівельних матеріалів), забезпечують функціонування інфраструктурних систем (транспорт і зв'язок), задовольняють першочергові потреби населення (медицина, житлово-комунальне господарство).

Висновки. Сучасною специфікою ринку праці є низький попит з боку українських підприємств на інтелектуальну, творчу, інноваційну робочу силу, що формує головні передумови неефективної зайнятості, занизження оплати праці, її невідповідності кваліфікації та стимулює міждержавну трудову міграцію. Задля ліквідації такої диспропорції головним завданням державної політики у сфері регулювання ринку праці мають стати реалізація комплексу заходів, спрямованих на створення високопродуктивних, високотехнологічних робочих місць. Для цього необхідно створити сприятливі податкового та інвестиційні умови для інноваційних підприємств, вільні економічні зони, розвивати інноваційну інфраструктуру, продовжити міжнародну співпрацю в сфері трансферу, комерціалізації досліджень та розробок, що дозволить активізувати інноваційне підприємництво; здійснювати пряме державне фінансування та кредитування першочергово тих галузей, що дозволять в короткостроковій перспективі максимально збільшити обсяг ВВП, також необхідно подолати практику формування дефіцитного бюджету, зокрема через посилення податкової дисципліни, легалізацію зайнятості на основі запровадження трирівневого медичного та пенсійного страхування, ведення більш жорсткого контролю за тарифами на енергоресурси. Вищеперераховані заходи є драйверами позитивних зрушень, водночас вони мають доповнюватись комплексом інших усталених інструментів державного регулювання ринку праці, що вже довели свою ефективність.

Список використаних джерел:

1. Лич В.М., Дзегур Г.В. Пріоритетні орієнтири удосконалення державних функцій регулювання сфери зайнятості населення в умовах генезису ринкових відносин. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. 26(1). С. 134–139.
2. Колот А.М. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань. *Україна: аспекти праці*. 2007. № 4. С. 4–9.
3. Грішнова О.А., Мішук Г.Ю. Соціальні інновації у трудовій сфері: сутність, види, особливості реалізації в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. 2013. № 2. С. 167–178.

4. Петрова І.Л. Інноваційний сегмент ринку праці: оцінка тенденцій та перспектив. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 1 (32). С. 166–180.
5. Статистичний щорічник України 2019. Київ : Державна служба статистики України, 2020. 465 с.
6. Писаренко Т.В., Куранда Т.К. та ін. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2019 році: науково-аналітична доповідь. Київ : УкрІНТЕІ, 2020. 109 с.
7. Писаренко Т.В., Кваша Т.К. та ін. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка. Київ : УкрІНТЕІ, 2019. 80 с.
8. Фактичний розмір прожиткового мінімуму у 2015-2020 роках. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/12286.html>.
9. Наукова та інноваційна діяльність України 2019: Статистичний збірник. *Державна служба статистики України*. Київ : ТОВ «Август Трейд», 2020. 100 с.
10. Наукова та інноваційна діяльність України 2018: Статистичний збірник. *Державна служба статистики України*. Київ : ТОВ «Август Трейд», 2019. 108 с.

References:

1. Lych V.M., Dzhehur H.V. (2015) Priorityetni oriientyry udoskonalennia derzhavnykh funktsii rehuliuвання sfery zainiatosti naselennia v umovakh henezysu rynkovykh vidnosyn [Priority guidelines for improving the state functions of regulating the sphere of employment in the context of the genesis of market relations]. *Economic Bulletin of the University*, vol. 26(1), pp. 134–139.
2. Kolot A.M. (2007) Innovatsiina pratsia ta intelektualnyi kapital u systemi faktoriv formuvannia ekonomiky znan [Innovative work and intellectual capital in the system of factors forming the knowledge economy]. *Ukraine: aspects of labour*, no. 4, pp. 4–9.
3. Hrishnova O.A., Mishchuk H.Yu. (2013) Sotsialni innovatsii u trudovii sferi: sutnist, vydy, osoblyvosti realizatsii v Ukraini [Social innovations in the labor sphere: the essence, types, features of implementation in Ukraine]. *Demography and social economy*, no. 2, pp. 167–178.
4. Petrova I.L. (2018) Innovatsiinyi sehment rynku pratsi: otsinka tendentsii ta perspektyv [Innovative segment of the labor market: assessment of trends and prospects]. *Demography and social economy*, no. 1 (32), pp. 166–180.
5. State Statistics Service of Ukraine. (2020) Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy 2019 [Statistical Yearbook of Ukraine 2019]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. (in Ukrainian)
6. Pysarenko T.V., Kuranda T.K. (2020) *Naukova ta naukovo-tekhnichna diialnist v Ukraini u 2019 rotsi: naukovo-analitychna dopovid* [Scientific and scientific-technical activity in Ukraine in 2019: scientific-analytical report]. Kyiv: UkrINTEI. (in Ukrainian)
7. Pysarenko T.V., Kvascha T.K. (2019) *Stan innovatsiinoi diialnosti ta diialnosti u sferi transferu tekhnolohii v Ukraini u 2018 rotsi: analitychna dovidka* [The state of innovation and technology transfer activities in Ukraine in 2018: analytical reference]. Kyiv: UkrINTEI. (in Ukrainian)
8. Ministry of Social Policy of Ukraine (2020) *Faktychnyi rozmiar prozhytkovoho minimumu* [The actual size of the subsistence level]. Available at: <https://www.msp.gov.ua/news/12286.html> (accessed 15 September 2020).
9. State Statistics Service of Ukraine. (2020) *Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy 2019* [Scientific and innovative activity of Ukraine 2019]. Kyiv: “August Trade” LLC.
10. State Statistics Service of Ukraine. (2019) *Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy 2018* [Scientific and innovative activity of Ukraine 2018]. Kyiv: “August Trade” LLC.

E-mail: zgalatlozynska@gmail.com